

БҮГҮ ЧУРТТАРЫҢ ПРОЛЕТАРИЯЛЕРИ, КАТТЫҢЫҢАР!

ШЫҢ

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

1967 чылда үндөөлөттөнгөн

1967 ч.
И Ю Н Ъ
13
ВТОРНИК
№ 137 (6774)

Өртөө 2 көп.

Социалисттик чурттарның коммунисттик болгаш амылчын партияларының база чазактарының удурткучуларының чанып чорутканы

БКИ ТК-ның Бирги секретары, БҮР-нүн Министрлер Чөвүлелинин Даггазы эш Тодор Живков, БКП ТК-ның Политбюроунун кежигүну, БҮР-нүн Министрлер Чөвүлелинин Даггазы эш Валтер Ульбрихт, ГСЧАП ТК-ның Политбюроунун кежигүну, ГДР-нүн Министрлер Чөвүлелинин Даггазы эш Вилли Штоф, ГСЧАП ТК-ның Политбюроунун кежигүнуге кандидат, ГСЧАП ТК-ның секретары эш Герман Аксен, ПКАП ТК-ның Бирги секретары эш Владислав Гомука, ПКАП ТК-ның Политбюроунун кежигүну, ПУР-нүн Министрлер Чөвүлелинин Даггазы эш Юзеф Пираниччи, РКП ТК-ның Чыгине секретары эш Николае Чаушеску, РБП ТК-ның Бүткүл Коммунисттик Доктаамал Президиумунун кежигүну, РСР-нүн Министрлер Чөвүлелинин Даггазы эш Ион Георгиевич Маурер, ЧКП ТК-ның Бирги секретары, ЧССР-нүн Президентин эш Антони Новотный, ЧКП ТК-ның Президиумунун кежигүну, ЧССР-нүн Чазактын Даггазы эш Леоф Лепарт, ЮЭЗ-нин Даггазы, ЮСФОР-нүн Президентин эш Иосип Броз Тито, ЮЭЗ ТК-ның Президиумунун кежигүну эш Владимир Попович олар июнь онда Москвадан төрөн чурттарыңе чыныпкан.

ТАРЫЛГАГА СУГГАРЫЛГА — ЧУГУЛА АЙТЫРЫҢ

Суггарылганы чылдың найы-даа үезинде чорудуп болур, ынчалза-даа чаксы болгаш чыгы суггарылга үнүшнө эң амылгыт. Тываның амыл-агылары юбилейлик чылдың чамыда мурунчуг суггарылга планын июнь бешке чедир 75 хуу күөсеткен. Эрткен чылдың бо өйдө 21 муң гектарны суггарган, а ам оон 5600 гектар хай, шынары база эки болуп турар.

Унуше харзунуң чөгүүр шыгы онза негеттинер, ынчангаш суггарылганы шын организастаар чөрүк—тарааның, көдөз амыл-агының өске-даа культушаларының дүжүдүн бедеринге чугула айтырыгың бирээзи. Бо талазы-биле Улуг-Хеминиң амыл-агылары дээр көргүзүлгү болуп, чаксы суггарылга планын район 105 хуу күөсеткен.

Эрткен чылдарда багай амылгатын турган Терезиниң суггарылга бузганында амгы байдалды октапал демдеглээр өөрүңүчү. Эш Лопсаньың бригадасында инити чуртталга бакчыны таарымчалыг дөдөн, ында хана сөвүнүк, көргүзүп самбыразын организастаан, столовая, чунар бакчы, мыйыл булуң, радио амылдап турар. Бригадада күш-амылдын чүрүмү эки, суггарылганың үзүктөл чок амыл элчезин организастаан.

Суггарылга амылы Барыш-Хемикте база багай эвес. Райондук инити тарылга шөлүңү хай кезин суггатың черлерде, ол таарымчалыг байдалды чамдык амыл-агылай чөп амылдап турар. Бо хүнерде 160 амыл суггарылгалар тараа шөлдөрүң. «Большевик» колхозта Х. Адыш-оол, Бижикич-Хадаа О. Сүмбүр-оол, Даң-Терезинде М. Байыр-оол шыкаш мергендилер суггарылгаларыны хөйүн айтып болур.

Эрткен чылдын эки амылдан-ынчан эш Шүңүкейниң эвеносу 65 гектар участкага чаа бүрүздүн 16 центнер, эш Сайын-Белек бодунада бытылаан 35 гектардын газында-на 19 центнер тарааны өстүргөн. Мурунчуг шак ындагы суггарылгаларының, бедик дүжүттүк мастерлериниң дүжүлгүлэрин калдырышкан, Барыш-Хемиктиң тараанылары бо чылын гектардан өртүмэ-биле 14 центнер дүжүттү алырын, күрүңгө пландан амыр 2400 тонна тарааны белеткээрнү хуузын амылдап турар.

Тываның демисерин суггарылгага таарымчалыг оран: хемнери хай, суггарылга бузулары амылгатың шөлдөрүң барын нуруузуңда, бисте техника база четчир. Мындагы түрүбө, суггарылга амылы чамдык черлерде ача хөмүдүп турарын күнүн-биле тайылбырлап болуруң? Ол болза удуртулганың ишкандан, чинчилер, тараанылар ортузуңга амылдың четпезинден кол хамаржыр. Суггарылга бузулары сепээр, сугну халас агышкан, суггарылгаларының үзүктөл чок амыл элчезин организастаар, техниканы бүдүрүңүчүлүг амылгалай айтырыгыңе чамдык удуртуучулар ичкөзгөй салбайн турары канчал-даа таарышкан.

Ам чамыда мурунчуг суггарылга үези эрткен. Баштайгы тараан шөлдөрүң үнүшү 5—10 сантиметр бедик, орай тараан шөлдөрүң бестин негеттинер. Моңу укурундан тарааның чыгы суггарылгазы амгы ыдаа эрне негеттинер турар. Юбилейлик чылдың чамында бистин амыл-агыларыны 32 муң гектар тарылганы суггарар планның. Бо чугула кампания амыл барың талааны райондарда эгелер берген.

Чагай дүжүт өстүрүп алырыңа демиселдин бир чугула үези—суггарылганың чыгы элчез. Эң харыс салгың үези келген. Партия, совет, көдөз амыл-агы организаның, амыл-агы удуртуучуларының, ылаңгы агромондарың мурунда саңгаралаттынмас чугула сорулга салдынып турар. Хамыктың кол негедде болза бичиң-даа сугну халас аксып болбас, суггарылганың үзүктөл чок амыл элчезин чер болганга хандыраар, техниканы бүдүрүңүчүлүг амылгалай, күш-амылдын шын организастаар ужурулуң.

Амгы бир чугула сорулга болза амылдың бүдүңгүрүңе болгаш эки шынарыңа ичкөзгөй салыры болур. Бо айтырык чамдык черлерде багай тургустунган, организас чок удуртулганың уржундан суг четче амылгатынмай турарын база айткыр. «Барыш» совхозтуң № 9 участкага июньнун баштайгы беш хонуңда суг халас эрткен, а № 13 участкага суггарылга шөлдөр болду. Моңу совхозтуң кол гидротехникти болгаш агроному херекке албайн турары канчал-даа таарышкан.

Тестин улуг суггарылга бузганын кылырыңа күрүңе эвезш эвес херектиңи чарыгдан. Ону септер, шын амылдан болза, оң демисеринде 3700 гектар шак чыл бүрү суггарылган, аңаа магаданчың уңуш турар ийик. «Тес-Хем» совхоз болгаш ол буғань уңуңда «Ан-Зрин» колхоз тарылга, сизген шөлү суггарырыңе четпес ичкөзгөй салып келген, чаксы-даа, чыгы-даа суг амылгала чок агып чыдар. Суггарылгаме сагыш салбас, бойдуңуң чыгаар болушунуңга чалбарың шак ындагы байдал Эр-зин болгаш өске-даа райондарың чамдык амыл-агыларыңа база илереп турар. Амыл-херектиң башкарылыгында ындагы четпестерин дарый чылдыр, партияниң-организастың болгаш масса-политиниң амылды амгы негеделиңиң деңгелиңге бедилер ужурулуң.

Суггарылганың темпизин дүргедерди, шынарың экижилер төлдөдө суггарылгалың участка бүрүзүңгө эвеноларың бытылгалаар, арынтар амыл-биле динидейт суггарырың депшилгелиң аргазын чер болганга амылгалаар, эки амылдың бригаданың азы эвеносу дүжүлгүлэни, мурунчуг суггарылганың мергендилер үлгерин калдырың херек. Колхозтарны, совхозтарны удуртуучулары, райондарда бүдүрүлгө эргелелиңиң амылгаччылары амгы ичкөзгөйни тарылганың чыгы ажаалданың, суггарылгазыңче угландыры чугула.

ЗШ П. Т. КИСЕЛВТУ ТЫВА АССР-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ПРЕЗИДИУМУНУҢ ХҮНДҮЛӨК БИЖИИ-БИЛЕ ШАННААР ДУГАЙЫНДА ТЫВА АССР-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ПРЕЗИДИУМУНУҢ ЧАРЛЫҢ.

Республиканың партия органдарыңа үр чылдарда үрө-түннөдүлгө амылгалай дөш база төрүттүңүн хуңуден бөөр 50 хар харлааны-биле холбаштар СЭКП Кызыл хооромунуң бирги секретары Петр Тимофеевич Киселвту Тыва АССР-нин Дээди Совединин Президиумунун Хүндүлөк бижи-биле шаңнаар.

Тыва АССР-нин Дээди Совединин Президиумунун Даггазы Б. ДОЛЖАНМАА, Тыва АССР-нин Дээди Совединин Президиумунун Секретары К. ДИИҢА, Кызыл хоорай, 1967 чылдың июнь 12.

Ленинчи черлеп

Кызылдын Раскова аттыг дараында комбинаты Октябрьниң 50 чыл оюнта алдар кылдыр алган социалист хуузагезин ай сайында күресип турар мурунчуг бүдүрүлгелерин бээр. Бо коллектив эрткен беш айларын амылдың түнелиңиң чокта чаа үндүргөн.

Бүдүрүлгө инитиз-биле беш айларын планның деңгелдерин эки күөсөдүп келгенни демдеглешпел, мурунчуг бригадалары, амылгаччылары тодараткан. Комбинаттың

Чер чардынган

Биш-Хеминиң «Искра» көдөз амыл-агы артелиниң механизаторлары юбилейлик чылга тукушту эки күш-амылчы тинделгени таллап алганар. Бо колхоз районунуң амыл-агыларыннан бир дугаарында чыгы чер адарылыгының планын күөсеткен. Келер чылдың дүжүңгө 2600 га черин белеткээр.

Ам ук көдөз амыл-агы артелиниң механизаторлары чыгы хөр-аун амылдап кылдыр техниканы кадалашканын тургускан, сизген кезер машиналарын септер эгелдээр.

ИШТИН-ХЕМИНИ СААНЧЫЛАРЫНДА

«УТКА 25 чыл» совхозтуң Ишти-Хемде коммунист күш-амылдың шалымчы деп атты элдөөр сүт-бараан ферманың саанчылары болгаш кадарчылары беш айларын дүжүлгүлэди 189266 кг сүттү сагган, амы сүт саалдының планын 104,7 хууга күөсеткен.

Фермада мурунчуг чыгы саны хуң бурдө өзүп турар аларган. Сын Нормуң бир инеке оналттыр 580 кг, Любовь Попова — 514 кг, Сантай Батал — 484 кг сүттү түс-тугулда сагганар.

Сүт бүдүрүлгени көндүдери чыгы үезде кадарчылардан удуг хамарылыгы дээрнө ким-даа билер. Кадарчылар Шымыр Попов, Хавакчы Түштүтүң эки амылды демдеглээр херек.

Ферманың саанчылары бо хүнерде сериян, көктү-шымтыг чылаларыңе көжүчү чоруткан.

Т. ОЧУР-ООЛ.

Бедик шаңнал

Колхозтарга, совхозтарга болгаш «Сельхозтехника» бүдүрүлгелерине бүдүрүлгени культуразың болгаш айыл чок чоруткун техниканың байдалың талазы-биле Октябрьниң 50 чыл оюнта алдар болдурган Бүтүрүлгениң хөй-инити көрдүдө содулган. Бүдүрүлгени культуразың бедилер херекке болгаш бүдүрүлгени холбашкан кемдөөкчигинери эвенедер талазы-биле чедиккиннери дөш бистин Тыва АССР-ни үшкү черин элөөн деп санааш, РСФСР-ниң көдөз амыл-агы амылчыннарының болгаш албан-хаакчыларының профивелиниң Төп Комитети «Россельхозтехника» Бүтү-россий каттыжымшыкы болгаш Көдөз амыл-агының эртем-техниктиң нитилелиниң Төп баштаар чери 500 рубль-биле шаңнаан. «Сельхозтехника» Кызыл-Мажалык салбырының коллектив Хүндүлөк бижи-биле шаңнаткан.

Найысылал бүдүрүлгелери

Найысылалдың бүдүрүлгелери чыл дүжүлгүлөдө хуузага эдөөр пландан дашкаар 550 муң рубль-диң продукцияны бүдүрүп үндүрүп ужурулуң. А беш айларын иштинде бестин 701 муң рубльге бүдүрүп үндүргени өөрүңүчү чедиккин.

Беш айларын бүдүрүлгө программаның хоорайың үлгүлөрү нити продукция талазы-биле 109 хууза, а най айның далаазың — барык 106 хууза күөсеткен.

Юбилейлик чылдың беш айларын планны күөсөдүр талазы-биле эң бедик көргүзүңүчү алды заводду чедип ал, бүдүрүлгө программаның 129,5 хууза күөсеткен. Юбилейлик хуузагезин күөсөдүр талазы-биле эң комбинаты, хаб заводду, типография, тараа сайбар база, автосептеге заводду, Улуг-Хем иш амыл-агы чери база эки амылгалаар.

Найысылалдың он сес бүдүрүлгө коллективтеринден чыгы иш коллектив — пиво заводу биле туубуңу заводу беш айларын далаазың күөсөдүр талазы-биле күрүңе мурунчуг өрөлүг болуп артканнар.

Чыскаал шак амыл үр-үдүлгүлөдү. Бүтү транспорттарыңа азын азын чыгың хериниң иштине каалкан. Ол транспорттар агрессияның шымгың сатылдырыңын демде болур. Москваың элөөн наш район-

ТУКТУ САЛБАС ДЭЭШ!

«Тес-Хем» совхозтуң О. Шынаада Намыр Уржунвич Седениң удуртканы № 4 хойку бригада мурунчуг бригада болуп шыларга үңгөн. Бо эрткен кыкын болгаш чыгы оларын малы когарга таварлашпай, хуу чагай болган.

Ылаңгы юбилейлик чылдың чамында бригаданы чедип алган чедиккиннери эки. Малдың чаш төлүн камтап алыр талазы-биле чедиккиннери болуп, СЭКП райкомунун болгаш райүүкүсүнүн коллективтер аразында шилчин чөрүүр Кызыл тутун чаалап алган.

Хойжурлар Сагчат Намыр, Сагчат Сакты олар малды чаш төлүн камтап алдырыңа эң бедик көргүзүлгө болганар. Бригада хой кыргылазды белеткелди бо чамын чедиккинниң чоруткан, ам кыргылазды кырыпкен. Олар бир хойлан-на 2 кг 900 грамм дукту кыргып алырын, бо чылын күрүңгө 17 тонна 200 кг дукту дугаар хуузагезин алган турган. Бо хуузагезин күөсөдериң бригаданың амыл-ишчилери быжыг бүтүрүлгө. Кыргылаз доостуру билек, чайлашканыңче ууштеринге бригада бүрүн белеткенген.

Бригадада 12 коммунист бар, 18 кижин коммунист күш-амылдың шалымчылары деп атты чедип алган. Ажыл-амыдыралыңа боттарының үлгерилерин чөрүүн көргүзүп турар.

Улуг Октябрьниң 50 чыл оюнуң байырагына күш-амылчы чаа чедиккиннери чедип алырыңа сорулгаы бригада кижилерини мурунда салдырган. Төгүлүп байыраалың бетинде бүтүлгө планың оналдаларын күөсөдүр, өг-буле бүрүзү радиоинженитиң болурун чедип алың. Хой бүрүзүңүчү семиртилгелер.

Хоочун кыргычы Мандалма Аралдин, амыл кыргычылар Байырма Бармет база Роаа Данауров олар башташ, кыргычтарын ийгилик амылгалай бедилер.

Дүжүтүң дүжүтүлү багай эвес болганы баштайгы кыргылазды көстү берген.

Хой бүрүзүңгө-не ортумаа биле 3 кг 300 грамм дук алдымын турар-дыр. Ол багай эвес көргүзүлгө — деп, кол зоотехник ажан өөрүшүлүг чугаалады.

Кыргылаз ол хуу чаа эгелөөн болгаш амыл организастааны багай эвес дээрнө чартык хуңда кыргылаз амыл-агы көргүсөн.

Дүшке чедир кыргылазды дөрт түс хой болгаш-дыр. Ийчангаш бүтүн иш колду хой чыгың кыргычтарыңа апар-дыр — деп, брига-

да Баыр-оол кыргычтарыңа соруң кырып турду.

Көдөз апарганда, бажиңа телефонун кыргыч дөш. Ону септерин алган, дыңнаарыңа, «Чодура» колхозун чугаалап тур.

Ботуңуң түңдөл мындагы: ийи колдан, сес түс хой кыргычтың болгаш ийи тоюна амыл дук саваалыңа — деп, кол зоотехник эш Аракча биле бригадир Баыр-оол олар дыңнатканнар.

Хачыларын ырым аяның чаңгылаш, кижилерин амыл-агы шалымчы чөрүп турар болганда, чодуражылар кыргылазды дүргөн чоруткан, хойларың чутташ, сериң чыгааларың көжүп чоруттарыңа белеткениң турарлар.

Келир чылга

Улуг-Хем районун «Найырал» болгаш «УТКА 25 чыл» совхозтарының механизаторлары чаксы хуу амылдарың чедиккинниң доосташ, ам келер чылдың дүжүлгө магадылады кылып, чыгың чер андарылыңа чорудуп турарлар.

Найырал чылга ам 2564 га чыгың черин аңдарткан. «УТКА 25 чыл» совхозтуң утуңуң — 2290 га аңдартыңган.

ХАЧЫЛАРЫНЫҢ ЫРЫЗЫ

Эртен, чүлге чер чыраанда, хуу ам-даа баклап үмөндө, бир кады хачы, чөп тууду-алаган бар чор. Чыгыңа кээрине, улуг намыл колхозчу Кодавниң Эш болду.

— Кыргың мыдыр эрте най баары ол ийи — деп айтырдым.

— Хой кыргыч чөрүк баарым ол ийи — дөш, мавар кыргылазду пуштузунче айтып кадым. Эш чыгың көчүчү чорутуң. Ол бо чылым аздап алды хараан турар, ынчалза-даа чыгың көчүчү болду. Мен база-да кыргылазду пуштузунга баарым. Кадарчыларың-даа, хачы чыкычтарың-даа, кыргычтарың-даа, класстарың-даа, өске өсө-биле чугаалаарга, пунктуга көрү амылдар чакмы кижилерин Эш мурун чегин.

Уданында Дмитрий Девий-оол биле Оюу Шовар-оол колду хойларың сүртүп алгай, чедип калдылар. Колхозчу кол зоотехник Ларин Аракча, бригадир Монгуш Баыр-оол, мал эмчиси Оюу Седип-оол болгаш өске-даа кижилер доран-на ай текенер.

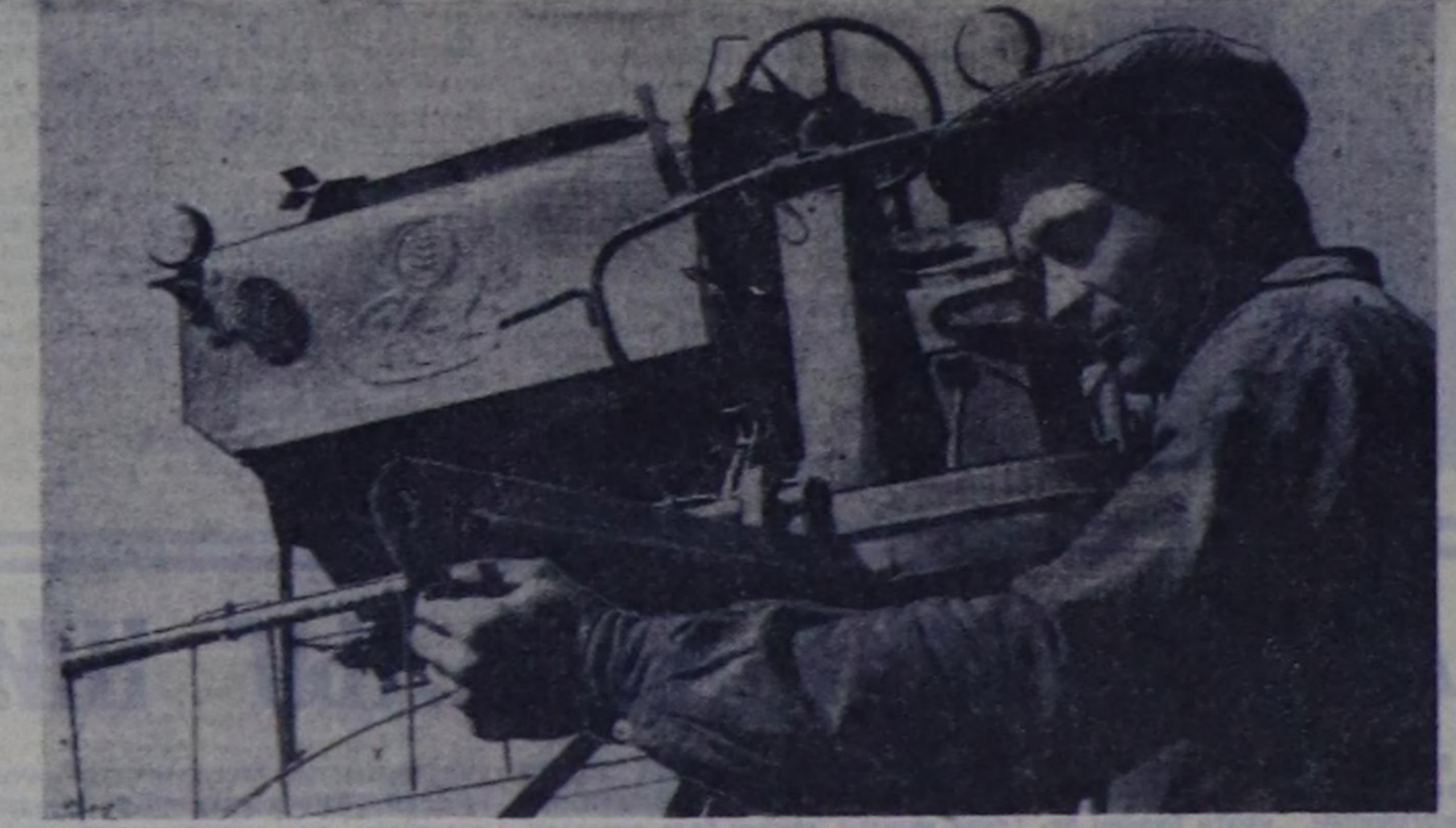
Хөдөдирчиңиң дигейниң-ле үңгөн. Кыргыч бүрүзү кажалак маршапкан, хойларың тудуң хуу-гүлөш, электри хачыларың ырадып-ла эгелдээр.

Хачыларын ырым аяның чаңгылаш, кижилерин амыл-агы шалымчы чөрүп турар болганда, чодуражылар кыргылазды дүргөн чоруткан, хойларың чутташ, сериң чыгааларың көжүп чоруттарыңа белеткениң турарлар.

Хачыларын ырым аяның чаңгылаш, кижилерин амыл-агы шалымчы чөрүп турар болганда, чодуражылар кыргылазды дүргөн чоруткан, хойларың чутташ, сериң чыгааларың көжүп чоруттарыңа белеткениң турарлар.

Хачыларын ырым аяның чаңгылаш, кижилерин амыл-агы шалымчы чөрүп турар болганда, чодуражылар кыргылазды дүргөн чоруткан, хойларың чутташ, сериң чыгааларың көжүп чоруттарыңа белеткениң турарлар.

С. ТАМБА.

«Мезкеги» совхозтуң мурунчуг комбайнери В. Лапардин эрткен чылдың дүжүтү ажап амылчынның сезонуңда 900 га черин тарааны ажаар социалисттик хуузагезин алган, өңү 1000 га кылдыр күөсеткен.

ЧУРУКТА: В. Лапардин чаа комбайны эитен тур.

С. ФЕОКТИСТОВУҢ ФОТОСУ.

Төрөөн Тывазыңче

Омскиде Күрүлөөн Калинин аттыг энциклопедия институту чуртка бедик квалификациялыг энциклопедиялыг кыргыз тилинде биле база бир сурагалыг дөдө өөрөдлөгө чери. Институттун тургустунганы—1919 чылдан эгелеп бөгүңгө чедир чуртка 12 муң амыл дөдө эртемниң эмчилер; акушер-гинекологтар, дш эмчилери, нияти аарылар болгаш уруглар эмчилерин белеткен үндүргөн. Олар чурттуң кадык намагалыг шугуңуңда чөвүнү кадым дөш чедиккинниң амылдан турарлар.

Тывадан ол институттун нияти аарылгач эмчарының факультетин 5 кижин доостар. 6 чыл холугу, солуң студент амдылар эрткен. П. Дыртыр-оол, Т. Сарыгалар, Т. Серен-Доржу, В. Ооржак олар эвез теориятиң болгаш практиктиң билигн шигендир алганар. Күрүңе шыладалганын чедиккинниң дугаага, дөдө эртемниң эмчилер бооп, төрөөн Тывазыңче амылдан келерлар.

Х. МААДЫР.

Ак-көк экраннар

Тывага телестудия амылдан эгелдөөдөн бээр бир чыл болган. Ам бистин республиканың найысылаы — Мызылда болгаш ону долдандыр турар совхозтарда дөрт муң амыл ак-көк экраннарың телевизорлар амылдап турар.

Тывага телестудия амылдан эгелдөөдөн бээр бир чыл болган. Ам бистин республиканың найысылаы — Мызылда болгаш ону долдандыр турар совхозтарда дөрт муң амыл ак-көк экраннарың телевизорлар амылдап турар.

Тывага телестудия амылдан эгелдөөдөн бээр бир чыл болган. Ам бистин республиканың найысылаы — Мызылда болгаш ону долдандыр турар совхозтарда дөрт муң амыл ак-көк экраннарың телевизорлар амылдап турар.

Тывага телестудия амылдан эгелдөөдөн бээр бир чыл болган. Ам бистин республиканың найысылаы — Мызылда болгаш ону долдандыр турар совхозтарда дөрт муң амыл ак-көк экраннарың телевизорлар амылдап турар.

Тывага телестудия амылдан эгелдөөдөн бээр бир чыл болган. Ам бистин республиканың найысылаы — Мызылда болгаш ону долдандыр турар совхозтарда дөрт муң амыл ак-көк экраннарың телевизорлар амылдап турар.

Тывага телестудия амылдан эгелдөөдөн бээр бир чыл болган. Ам бистин республиканың найысылаы — Мызылда болгаш ону долдандыр турар совхозтарда дөрт муң амыл ак-көк экраннарың телевизорлар амылдап турар.

Тывага телестудия амылдан эгелдөөдөн бээр бир чыл болган. Ам бистин республиканың найысылаы — Мызылда болгаш ону долдандыр турар совхозтарда дөрт муң амыл ак-көк экраннарың телевизорлар амылдап турар.

Амур болгаш Кемерово областарга Ленин орденин тывыскан

БЛАГОВЕЩЕНСК. (СЭТА). Ажыл-агы болгаш культура тургузушкунуңа чедиккиннери дөш Амур областың шапталгычы Ленин ордени СЭКП ТК-ның Политбюроунун кежигүну болгаш культуразың чөп чедиккиннери дөш демисерни чоран амуружарың кыш-каш салгачыларың хамылаарың үлгелерниң болуң дээрнө ол ондал демдеглөөн. Совет Ада-чурттуң чагай чөрүү дөш амуружар күш-ажаага чаа-чаа чедиккиннерин болдуруң Д. С. Полякниң күзөп чугаалаан.

Областың амылчы чоннарың төлөөкчилерин бедик шаңнал дөш Коммунист партияга болгаш Совет чазактың дааканың баугара Д. С. Полякниң областың амылчыннарыңа, колхозчуларыңа болгаш ишкелденгилериниң шаңнал-биле ийги байыр чедирген. Бо шаңнал база Байрак Чоон чүккө Совет эрге-чарыгының тинделгени болгаш ону быжыгаларың дөш, областың экономикалыг болгаш культуразың чөп чедиккиннери дөш демисерни чоран амуружарың кыш-каш салгачыларың хамылаарың үлгелерниң болуң дээрнө ол ондал демдеглөөн. Совет Ада-чурттуң чагай чөрүү дөш амуружар күш-ажаага чаа-чаа чедиккиннерин болдуруң Д. С. Полякниң күзөп чугаалаан.

Областың амылчы чоннарың төлөөкчилерин бедик шаңнал дөш Коммунист партияга болгаш Совет чазактың дааканың баугара Д. С. Полякниң областың амылчыннарыңа, колхозчуларыңа болгаш ишкелденгилериниң шаңнал-биле ийги байыр чедирген. Бо шаңнал база Байрак Чоон чүккө Совет эрге-чарыгының тинделгени болгаш ону быжыгаларың дөш, областың экономикалыг болгаш культуразың чөп чедиккиннери дөш демисерни чоран амуружарың кыш-каш салгачыларың хамылаарың үлгелерниң болуң дээрнө ол ондал демдеглөө

Наадымга УТКУШТУР

ЭКИ ТҮННЭЛДЕРЛИГ БОЛУР ДИЗЕ...

Тес-Хем районун «Тес-Хем» совхозунун О. Шынаа салбыры ажил-агыйнын улуг салбыры, совхозтун төвүндө эң ырак деңгээлде турат.

Салбырда ийи хойжу бригада бар, оң кол ажилы база хой ажилы. Оң төвү сөөлү чылдарга элестетилген. Мында өгө школа, магазин, садик, чунар башкы аймак турат. Эртең чылым салбырдын 27 малчыны эки күш-ажылы чедикшиктери дөш коммунисттик күш-ажылы шалыкчылары деп белик атты тымыска. Олардын арасында Намай-оол Серен, Самба Саана, Балчар Сулдум дөш чергелиг дуржулгалыг малчынар бар.

Салбырнын удуруткучулары чоң-беле сыйры харылаалууг ачылдылар турат. 13 коммунист партиянын политшколаны дооскан, 36 малчы зооветеринарлык өөрө-

дилгени дыйнап доосканнар. Салбырнын ажил-агыйн удуруткучулар ачылдыкчылары анык кадрлар-биле четчелеттинген. Зоотехник эш Дондай Эрес-оол Кызылдын көздө ажил-агыйн техникумун дооскан анык специалист. Ол болуучу ажилы, оң сорулгаларынын дугайын мынчаар чугаалап турат:

— Бистиң ажил-агыйннын кол угуланышкыны эгээр болгаш дүккүр хойлар өстүрери, ол ажилдын эчи сорулгалы тус черин дошкун агаар-бойдузунга шыдамккай тыва хойларны өстүрери болуур. Амгы үедө бистиң хойларын арай нарышчы турар чүүдөр бар, ол бистиң байдалымызга таарышпас. Тыва хойларны чуануу аайы-биле үзөр бис. Хураганарны ийи үзөрин көрүп турар бис. Малдын үбүт-өтүчүлүн база шын кылыры чугула, оң өөрө-

гөйлээр чорук күзөңгү түннелге черле чедирбес дээрин билдингери.

Салбырнын ажил-агыйннын күчлө күш-ажылы чедикшиктери биети өртүп турар эвес, школа коллектив бисти база өртүп турар. Оң эргелекчи эш Имандай Багдай-оол үзүр өөрөдүгезинге школанын эки ажилы дөш «Хундүлелин демдө» өрөд-биле шаннаткан. Школанын коллектив амгы үедө школа белгезин чорудуп, ону июнь 15-те дооскан, совхозтун хой кыргылазына киржиң, 500 хойну кыргып бээрин күзөңгү. Школада өөрөдиге-кижизилгелиг ажил база эки тургустунган. Мында башкы үчилтеш дооскан беш анык башкы ачылдылар турат. Бу найбардыг коллективтик четпес чүүлү чыгыс-лаа башкы дөш өөрөдиге черинге өөрөңгү, болуучу билиги бедитпей турары бо-

лур. Дөш өөрөдиге черлеринге бот-өөрөдиге-биле өөрөңгөшкөн, ачылдыр арга оларнын кижизилгезинде бар-ла байла.

Бо чылым салбыр күрүңгө 31 тонна дүктү дужаар планын, мынчанга хой бүрүзүндө 2,1 кг дүктү кыргып амыр күзөңгөшкөн алган. Амгы үедө хой кыргып ийи пункт ачылды эгелен. Бо өбөлгөй чылда алган социалисттик күзөңгөлөргө эмнеге пунктузу, бир хойжу бригада төвү турары база көрдүңгөн. Эмнеге туудунуң харааның тууду дооскан. Хойжу бригада төвү тууду материалды дужуртунган. Суурун салдымың ажилы база эки. Оң эргелекчи Михаил Лажымылай салып шугуңуңа чөбөңгү ачыл чыл ачылдып келген дуржулгалыг салыкчы, мынчанга садик бараан саарылазынын ай, квартал планларын доктамай ачыл күзөңгү келгени база таварыла эвес.

Юбилейлик чылда алган күзөңгөлөргүн күзөңгөшкөндө чамдык өөрөңгүчү түннелдерни демдегелештирсең, четпестер дугайын база мынтавайн барып болбас. Салбырда малдын чаш төлүн менди амыр ачыл дүккү чүдө деннеде тургустунган. Эш Н. Седенге удурткан хойжу бригада бо чылым төрүүрү чүдө хойга онааштыр чүгө 78 хураганны менди алган, а эш М. Мунзукка удурткан хойжу бри-

гада оон-даа куду, 65 хураганны менди алган. Малдын яны-бүрү чылдаганар-биле алуу хораар чоруу бар болуп арттышкан. Эш Мунзукка удурткан хойжу бригада эң хой когаралды болган. Ол бригадала чыл эгезинде тура 779 баш шээр мал алуу когаран. Шапкылыг четпес ажилды үнүп турар чылдаганары харысаага чөк кижилери мал ажилыга кирип ап, малчыларнын онашкан ажилы дөш харысаагаан бедитпей, малдын үчүдүн суларын турарында болур.

Амгы үедө чамдык коданнарда хойларнын дүгү дүжүп турар. Чамдык хойжулар ол чорукту анык-бүрү мал аарыларнын ур-жундан болуп турар деп чугаалап, очо чыга каап турар, а тускы артемиңгери мындг айткандыкында чылдаган чөк, малдар аптап, оларнын чөмөңгө малга кобулут бүүдүмдөр чөк болуп турарын көргүскөңөр.

Кайы-даа ажил-агыйн кампанияга чамдык эки чүүдөдө дендегелештирсең, кичөөңгөй угуланышкыны ажилга удуруткучу болуучу чугула, чүгө мынчаар-да бис юбилейге күзөңгү түннелдер-биле ужуражыр бис.

БЕДИК ДЕННЭЛГЕ ДООСКАН

Бистиң Коммунисттик партиямыс болуучу бугу ажил-хөргөңгө кеззе мөңгөдө тиелеттирбес улуг өөрөдиг марксизм-ленинизмни удуруткуча болуучу турат.

Райондук партия организациялары СЭКП-нин XXIII съездинини шийт-бирлерин база СЭКП ТК-нын «Совет эрге-чагырганын 50 чыл өңгө белек-белек дугайында» доктаалын удуруткуча болуучулар, организастык масса-политиктиг ажилды чөң өртүзүңгө калбартып. Улуг ойга тураскааткан партиягый документиленги болгаш материалдарнык ужур-утказын кижизилдире чедирери, бистиң чүрүвөтүн 50 чыл иштиңде артып келген алдарлыг оруунун база Октябрь революциямын дугайын аныктарга та-йылбырлары пропагандаистерни ачуудуңгү чугаалагын апарган.

Райондук колхозтарында болгаш совхоздо, албан организация чөң-чөң-чөң партия чырыдымышкынын өөрөдиге октябрь 1-ден эгелеш, май 25-ке чедир чөң-чөң-чөң. Районда 12 политиктиг эге, 3 марксизм-ленинизмнин үндөсинини өөрөңгү школаларда, 5 теоретиктиг семинарларда иштиң-биле 521 дүңкычлар, оң иштиңде 220 коммунист бо өөрөдиге чылымда өөрөңгү келген. Өөрөдигени эске хевирлеринде 70 ажил коммунисттер даара туттуңган. Ол мынча 1966—67 өөрөдиге чылымда школаларга шыраак билигди болгаш пропагандист ажилга белик мерге-жилдик 25 кол болгаш 21 дузалакчы пропагандисттер база 41 политинформаторлар болгаш 125 лекторлар чөң өртүзүңгө тайылбыр ажилын чорудуп келген. Пропагандистерге дузаламчы көргүзөр болгаш тускай консультация бөөр 19 кижизилдире методиктиг чөң-чөң-чөң ачылдып кыштаан. Бо чөң-чөң-чөң колдуу-ла дөш артемиңг, полит-экономианың, философияны, төөгүнүң болгаш тодаргай экономиканын теоретиктиг айткычыларын сайгарып билдир болгаш пропагандистерге боттуг дузаламчыларын берип шыдаар башкылар, көздө ажил-агыйн тускай артемиңгери болгаш партия, совет, активтер даара туттуңган.

«Тес-Хем» совхозтун өртөңдө, У. Шынаада Иргит Биче-оол, Сарылар Борбак-оол оларын удуртканы политиктиг эге школа, «Чодураа» колхозтун Белдир-Арыга эш Намчактын, Караал-Тейде эш Лажымыаның, райпо-да эш Саттын, орук черинде эш Нурсаттын удуртканы политиктиг эге школаларын, Берт-Даг, Самагалдай, Шуурмак школаларында эштер Сулдум, Маланчыва, Болтовская оларын удуртканы теоретиктиг семинарларын болгаш Самагалдайда Берсеев, Кочага, Намырай оларын удуртканы марксизм-ленинизмнин үндөсинини өөрөңгү школанын кичөөдери болур дөш хундуң, айткан шагында. Белик негеделерге дүүштүргү организастыг артып турганын түннелден өөрөдиге программаларын олар чедикшик доосканнар.

Үстүңдө пропагандистер кичөөдөргө эки белектедиг келгеш, дымнакчыларга өөрөңгү темаларын ханым-биле билдингери тайылбырлап, районун ажил, амдыралын, чуртта болгаш даштыкыда болушкунарын сыйры хойлаштырып турар. Бо пропагандистерни кичөөдөргө дымнакчылар хойу-биле чыгып көрө, билиг дөш сонугурамы дика бедөңгө дендегелеш өөрөңгүчү. Бо черлерде партия организациялары өөрөдигени бээлүг билдингир удурутуп, пропагандистерге, дымнакчыларга таарымчалыг бей-балдарны тургузуп, олардан негедени күштелдиргеннини түннелден, районга 4 эге школаларнын дымнакчылары 43 кижизиле школа доосканын тускай документиленги тымыска.

СЭКП райкому өөрөдиге чылымни дугузуңгү пропагандистерини семинарларын 2 улаа өрттирген. Өөрөдиге дугайында айткычыны райком бюро-зунга үш улай чугаалашкан болгаш райкомун доңгөңгү пленумунун айткычы база-ла аңаа хамарышкан. Мынчанга райондук партия организациялары пленумун болгаш бюроларын шийткычтерин амыралга бот-дандырар дөш элестеткен ачылдарын кылып чоруткан болгаш шийт-кирлерин дөштин коммунисттерге, бугу масса чөңгө, райондук ажил-агый болгаш культура тургузушкунуңа улуг ролдуңгү болган.

Комсомолдун политөөрөдигезинге база чогур негеделерни тургус-кан. 1966—67 өөрөдиге чылымда комсомолдун 10 политбөлүмүнери бол-ган 3 школаларнын баазыныга кезжөки школаларын организастап тур-гускан.

Комсомолдун политөөрөдигезинге 549, кезжөки школаларга 97, партиянын политиктиг эге болгаш ортумак школаларында 108 аныктар бол-ган комсомолчулар өөрөңгү турган. Бөлүмүнери хой нургузу чогур не-геделерге дүүштүргү, аныктарнын ниити билини, политиктиг деннеден, со-нуугурамын барымдаалап тургустунган.

Бо өөрөдиге чылымда кезжөки школыны 73 аныктар болгаш комсо-молчулар доозар. Ол мынча комсомолдун политиктиг өөрөдигезинге күч-нөлдөр багай эвес артып турар. Берт-Даг школаның Е. Сарылар, А. Са-мыяа оларын удуртканы «Бистиң ленинчи комсомолурус», «Чодураа» колхозта «Партия дугайында беседэ» деп бөлүмүнери кичөөдөргө чыл дугузуңгү багай эвес артып келген.

Түннел кичөөдөрүн «Тес-Хем» совхозтун парткомунда (секретары Э. Чооду) партия организациялары, Самагалдай, Берт-Даг, Шуурмак школалары элестеткен, белик деннеден өрттирилген.

Чедикшиктер-биле чергелештир районун партия чырыдымышкынын ажилында ам-даа четпестер болгаш чедир организастаан ачылдар хой. Политиктиг өөрөдигени ийдегил деннеден белик болуучу, аңаа боттуг удурутканы күнделдиринче чамдык партия организациялары бо-тарнын кичөөңгөйни кончү кылып угуландырып келген. Мадаа чикке кылдыр «Чодураа» колхозтун Белдир-Арыга марксизм-ленинизмнин үн-дөсини өөрөңгү школыны кирип болур. Бо школа чыл эгезинде бөөр чугаа 6 хире кичөөдөр өрттөргөн, ара соксаң, Колхозка партком секретары турган эш Буян калдыр-даа хемчег албан. Районда малчыларнын зоовет-еринарлык өөрөдигени чыл эгезинде чөң-чөң турган, сөөлү үедө ара сок-саң, Мону эдер талазы-биле чогур хемчегни ажил-агыйн удуруткучу-лары болгаш көздө ажил-агый эргелен албаан.

Ол мынча Берт-Дага, Улуг-Күзөгдө эге болгаш ортумак элестеткен школаларыга хой-хөй кичөөдөр үстүп, шынар чөк артып келген. Бажаң школаларга кичөөдөр артып турда, дымнакчыларнын кичөөдөргө олтуржур хузуу кончүг өзөш болур таварыла хөй турган. ырак черлерде тарымк чурттап турар малчынарда болгаш өскө-даа кижилерге консультация, поли-тинформация дөш анык-бүрү хевирлерин өзөш ачылдып келген. Ол мын-ча чамдык пропагандистер кичөөдөргө көргүзүп материалдарын, диа-фильмдерин өзөш ачылдып турар болгаш бо чугула чүүдөр бисте кончүг өзөш.

Марксизм-ленинчи теорияны бот-өөрөдиге-биле өөрөңгү турарларга негедени райкомун пропаганда килдизиниң талазындан кошкатын. Олар-нын өөрөдиге эгелээриниң мурунда чыгыбаң, олар-биле сүмөлдөшкөн, оларнын планлары тургузунуңааны — чырыдымышкы кабинетиниң четпес ажилы болур.

Партия чырыдымышкынын системазында өөрөдиге чылы доозула-ны-биле чергелештир чөң өртүзүңгө политиктиг өөрөдигелерини анык-бүрү хевирлерин — политинформацияларын, кезжөөдөрүн, консультацияларын, беседеларын Улуг Октябрьин 50 чылында белек-биле сыйры хойла-штырып чорудары райкомун пропаганда килдизин, чөң-чөң партия организациялары планнап кылган болгаш ону боттандырып чорудуп турар.

Райком ийи айны ийги чартында партия өөрөдигезиниң түннел-денге хамарыштыр, 50 чылыга тураскааткан тематиктиг конференцияны өрттирениң тускай планын ачылдып кылган болгаш аңаа белекелдерин ателей берген.

Т. ЛИКТАН,
СЭКП-ниң Тес-Хем райкомунун пропаганда болгаш агитация килдизиниң эргелекчииниң өралакчымы.

Фоторепортаж

Партия ажилдакчымы болгаш чо-гоалык С. Токаным «Араттың сөзү» деп сураскаан тоожуу кончүкчү-нү тангыштыр эгелээр Мерген хем-би-ла болгаш. «Шаа шаа-биле турбас, чамыдак көзү-биле турбас» дэши мыккан, шаадыг Мерген тамыттын-мас кылдыр өскөрдөп калсаң: тос ча-дыр турган чериң чоңунда электри-житкен болгаш радиожууктам, үлөс-лөжүгү калсаңарың, малчылар чырык, чымы бажыңарың, ясаи, клубтуң-бедик бүдүрүкчүдүгү мал фермазы тургустунган.

Ол мынча Улуг Октябрьин доос-канчыны 14-кү чымында Тывага эң баштай тургустунган колхозтарын бирээзи «Октябрь 14 чымы» колхозтук төп сүт-бараан фермазы-дыр. Оң ки-жилери төрөң хеминиң уңуңа чаа, бай-байлак амдыралды тургузар дэши үйсү-дүш чөк ачылдып, бедик үрө-түңгөдөгү чедикшикни чедип ап турар.

Эртгенниң 5 шаа. Сары-Сеп биле ферма аразын мынча тунан дугай берген. Фермага далаи-биле келгеш, ол-бо бажыңарың эзелери кажан үкер ирди деп дилегиңиң кылгашта турумда, чүү-даа бүтүз: саанчылар фермадан 8 км черде чабын лагерже инектерин саары-биле келген мурап чоруй бараан мындыг. Чүгө бызаа калсаңыңда бир кижизилгү үкү дым-налган: «Калыкка», «Малыкка», «Звездочка» деп кылгы үндү. Бызаа ажаакчымы Мария Ерстонова Ели-сеева бызааларын чедирери-биле шо-лап, кийсирли турганы ол чүгө-дир.

Чабын лагерде инектери ийи бө-дүккө үккөн. Хунду үш катап саар. Кайы-даа бө-лүктүң электрлик саалад аппаратиниң жоттарын ачылдып эгелеш. Элириңиң «Тармактык» электри бажыңа хундуң чүгө деп хулуус огурункан, мынар-ла эзимке шымпын кире берди.

Моторист, комсомолчу Сергей Са-дчак өвөкүм наастарың ачылдып эгелешчин тынап тур. Оң убазы, улуг саанчы Саара Чашпа 52 харлы-эр саанчы Михаил Биче-оолдун анык инектерин саап өөрөдиг турарын база хайгаарай берген. Хоочун саан-чыны хайгааралык эскерип кааши, өскө эр саанчылар Николай Дарма, Георгий Балабанов, Донкак Бады сулар саалданы улам шулуудагы берген.

Ак халаттың анык кыс көкүрү чо-руур лаборатория чамкыда хөлөк далаишты ачылдып тур. Ол болза инектерни тарып бооздып турар тек-ник Зоя Шооду. Бугу чыл дургузунда инектерни тарып бооздыр алдар, чыл эгезинден бээр 151-чи инекти тар-ып бооздып турда бис херечи бол-дуус.

— Юбилейлик чымы куш-ажымын белекчи ужуражыр-биле коллектив эки ачылдып турар. 5 айларда 182 тонна сүттү бүдүргөш, 100 тоннаны дужаап, аланын күзөңгөш. Саанчы-ларын аразында калбарган чарык-тың бирси обурунда Елена Кара-оол чоруп тур. Бодунда бижилаттыңан 26 инектиң бирээзинге онааштыр беш ай иштиңде 741 литр сүт сагган кижизил.

Ийги черде Асафон Балабанов 25 инектиң бирээзинден-не 584 литрин сагган. Үшкү болгаш дөрткү черде Ольга Белякова биле Валерий Чаа-Хуурак, Мамыя В. Чаа-Хууракты демөөскөңгө тур мен. Комсомолчу бо оол баргы кварталда келгичи черге турары, ам 4-кү черде келген. Удвас оон-даа бурунчаарлар аралыг кижизил.

А. АИР.
Авторнун фотолары.

АМЫДЫРАЛЧЫ УЖУР-ДУЗАЛЫГ ШИЛЧИЛГЕ

Аныкчыларны болгаш албан хаанчыларны ийи дыштаныр болгаш беш амыл үннелге делеме шилчигелерин чурумунуң дугайында СЭКП Төп Комитетинин, ССРЗ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш Про-мисилдериниң Бүгү-эйлек Төп Чөвүлелиниң бо чылдагы доктаалында совет ажилчы чөңөр дөш партиянык болгаш чазактың салгы салышыны тодаргай илереттинген. Бо хүннерде республиканың бүдү-рүлгелери, албан организация чер-ли шилчилгеге белектелип чорудуп, чамдыктары харын-даа өлчө шилчи берген болгаш.

Чоңка чаз республиканың хоочун болгаш муракчы бүдүрүлгелериниң бирээзи — коммунисттик күш-амыл бүдүрүлгези деп белик атты диклоз республиканы типографиянык кол-лективиниң ниити хуралы болуп эрте-мен. Анда беш амыл хүнүңгү жөң-гө шилчигерине белектелип дугайын чугаалам көргөн. Орт ажилчылар-нын салган хөй саныг айтыр-галарынык кол ул шилчиге-биле хол-башкан.

Беш амыл хүнүңгү неделаге шил-чигере, амылчыларнык болгаш амылдакчыларнын амылдан хостуг, дыштаныр үе-шагы көвүдээр. Амыл-че баарыңа база амылдан чанарыңа бөсин бир кижизилгү чаргыдаар үезин санаар болза, неделада 1,5 шаа чы-гап турар. Казан беш хүнүңгү амыл-дай бергенде чылда бир кижизилгү оон бөзин 11—12 хостуг хүнүңгү камнап алыр. Ол хостуг үе-шагын кижилерин таарымчалыг амылчылар-га эптиг болурун айтыр чугула. Намдарың недела Эгузар 7 хо-нуңгү 5-нде амылдаш, ийи хонук

улай дыштаныр чорук ажилчын, ал-бан-хаанчыларнык профессиональ-де мергешилин, ниити билин бе-диктерине улуг дөгүмчелиг болур.

Кызылдың техникумдарыңа, учи-лищелерге, нежэни болгаш бот-өөрөдигели өскө-даа өөрөдиге чер-леринге өөрөңгөлөргү саны камна-гызындан-даа көвүдээр. Урууларың кижизилдигенин, оларнын өөрөдигезин хайгаарарыңа ада-илериниң үези көвүдээр. Школаның амыл-чалыгы хөй-ниитиниң, ылангы ада-илериниң, киржилгези калбарар.

Ие хөргөңгөңдөң амылчалыңа чаз артын аштыңнар. Чул диге, олар ачылдып хостуг үезин эң-не таарым-чалыг амылчар арганы алыр. Олар-нык урууларын кижизилдиге өстүр-гөңгө үези көвүдээр, өг-бүлө амыл-чыны кылып кааши, дыштаныр үезин чыгып амылчар аргалы болу бээр. Ол бугу дээр беш амыл хүнүңгү не-деланың биске бээр социал-амыл-чалыч талалары-дыр.

Оон ыңай өл шилчилгениң эконо-мика талазы-биле амылчын өң көр болза оон-даа улуг. Беш хүн амыл-даш, ийи хонукта улаштыр дышта-ныр чоруктуң ачындаа бүдүрүлгө корпустарының, оң дөңгөлөргөңдөң ортумак болгаш үрөңгө септелгенин далаш чөң чорудуп, бүдүрүлгө чо-рудугуңаың монданташканын кыл-байн, материалдарга хөй чарыгдал үндүрбес арганы бээр. Одар чүү-лүк, чиг-эт болгаш электри энергия-зының камналыгын өл шилчилге бээр.

Амдызында бистиң республикада чүгө найысаладың чамдын бүдү-рүлгелери беш хүнүңгү амылчы не-делеге шөңөп кирген. Өлчө шилчил-ге улуг харысаагаң дээрзи бил-дингир. Бир-ле дугайында бүдүрүл-гө, албан организация черлери аңаа ылак белектерин ужурулг. Бистиң өл-чө баштай шилчез бүдүрүлгелерини-тиң эге бажыңарының дугайында намдыр-бир тодаргай түңгөл үндүр-дир берге. Биске эң улуг бергездеш-кининер амыл график болуп турар. Бүдүрүлгениң технология чоруду-лганы үзүктелишин чөк (дүн-хүн

дигес амылдар) черлерден аңгыда бүдүрүлгө, албан организация чер-лери мындыг график-биле амылда-ры эптиг дээрин тодаратыр херек. Неделада 41 шаа амылдар черлер ол хөмчөзлү хөвээр артар болганда, хүнде-ле 8 шаа амылдар. Ынчан амылчы недела понеделиктен платничага чедер, а суббота биле өскө-көрсөңдө улай дыштаныр. Бо гра-фиктиң база бир вариантызы — хүнде-ле 8 шаа 15 минута амыл-дар. Ынчан неделада 41 шаа амыл-дар черлерге 6 амыл хүнүңгү саар-зың недела шугу таварышпас. Му-рунда чугаалашканың графики боозаар бо график эң-не таарымчалы-гы. Чул диге, саарык хүнүңгү не-деля саң-хөв чорумуңа булдулга-зыны болдуруп, бергездешкинин болу берип болур.

Белен амылдаткыч болгу дөг практиктиг дуржула чыгыңган. Төп областар, хоорайлар бүдүрүл-гелерин бо талазы-биле чыгыңган дуржулганы амылдары бистиң бү-дүрүлгелериниң, албан организа-

цияларынык беш хүнүңгү амылчы делеме шилчилге, артын шүүдөл үндүрбей, оң амылчыларга таар-ымчалыг байдалды берип турар. Беш хүнүңгү амылчы неделаге шил-чилгенин кол-ла сорулгаларының би-рээзи — Совет чазактың, Коммуни-стик партиянык кижизилдиге саң-гыш салышыны дээрин уптаза чөгүрү. Бүдүрүлгениң чөспөк-хөргө-сөөдөрүн, дөңгөлөгүн, механизми-нин ныскалаткан амылчы неделаге шилчилгениң шыңгы белектер, технологуг чорудуулгалар долу ме-чээл-биле амылдаткыч турдуң дөш профисилел организациялары администрациялар-биле нады тодар-гай хемчеглери амылдап кылыр журулурун. Нысказы-биле чугаа-ларга, ынаар шилчилгениң мурун-да шыңгы белектелиң үе-чазасы турар ужурулг.

Бо талазы-биле амылды республи-каның муракчы бүдүрүлгелериниң бирээзи Кызылдың алгы заводунуң технология дөңгөлөгүн, аңаа амылдар кижилерин чаз чорум-биле амылда-

рынга чедигер өөрөдир, бугу тала-зы белектели амылчы чорудар тус-кай комиссиянык парторганизация местком, администрация биле нады тургускан. Ол комиссиянык үр үед-ги хайгаарал, анализтерин Эгузар саналдарын түннелин ундуген. Бүдүрүлгениң технология дөңгөлөгүн чөң амылчыларнык база чиг-эт, материалды үндүр, кирерин теп-чүдөрүнүн талазы-биле тускай шийт-кирлер хулууп алдыңган. Эстети-наны улам ыңай шыңгөдөң алыр, амылчыларнык болгаш инженер-техниктиг амылдаткычларың куль-турлуг дыштанылганын организаста-ар талазы-биле хемчеглери ылак планнап көргөн. Мындык ылак белек-телиң түңгөдөгү амыл үедө ул за-вод беш хүнүңгү неделаге шөңөлдө кылдыр шилчез.

Бо ынаш ылаптыг белектелиң улсерлиг чорудар болза, чугула шилчилгеге чедикшикниң кирип бо-лур.

О. НАМЧЫЛАН,
Күрүңе албан черлериниң амылдаткычларының профисилел обкомунуң секретары.

Хоочун корабльдың партийжи даалгазы

1921 чыл. Антантаның кыс-каштарыңа кыстырган анык Совет Республикага тараа болгаш олар чүүлү аажок негеттинип тур-ган үе. Каспийнин далайылары амыл-тыңыңа улуг айылы тавар-нып болуп турганын, нефтини Бүндан Астраханга чедирип турган. Ол дугайында «Далайың дика экспедициясы» дээр коман-ды тургускан. Ындыг болза-даа Бажунуң нефтин азырынчы ба-за бир аргасы — Потн порт болуп турган. Эрге-чарыгага менше-виктер олурган Грузияга туру-нча англичаннар Потн порттан нефтини боттарының империя-

зынче чорудуп турган ужурунда херетин байдалы база нарың-дан.

«Чорохи» бусир судануңгү эки-пакы Новороссийскиң олар чүүлү чедире дугайында Потн-чыл бөшөөкниң организациязы-ның чугула далазын алган.

Ол болза дык берге херек бол-ган. Грузиянык меншевикчи чазга бөшөөкниң шериг-револю-тистуг штабың болгаш револю-туг тура халышыңа белекети-нин турган гарнизон чөвүлелин бугу суданын барык шуптузун гудуп хоруган. Оң аңгыда По-тнге Англияныңдан аңгыда бугу

корабльдерни кирбес турган. Ынчанмынжөк ол бугу дала-заны күзөңгөш «Чорохи» судануңгү экипажыңа шалпатың шыдаван. Декабрьның бир хү-нүңдө, күштүг шуурганга далай аажок калгып турган үезинде, ко-рабль одун ажурут алгаш, порт-тан бугу үнүпкен. Ол болза нефтиг ийи баржаны сөөрткөн «Чорохи» болган.

«Чорохи» корабль каш хонган-да Новороссийскиң менди чагай чөдө берен. Партиягый далаг иүү-сеттинген. Корабльди «Нызыл Октябрь» деп адаан болгаш Гру-зияга Совет эрге-чагырга тургус-

тунган үедө эеп келген. Оң напы-таны Пика Макалаты Поти пор-туң баштайгы совет начальниги болган.

«Нызыл Октябрьга» команда солуттунуп турганын, оң дайын-чы чаңчылары өскөргө чөккө артып келген. Ада-чурттуг Улуг дайынының чылдарында судануңгү экипажы дуржулгалыг далайы Варлам Бунякынч командирлыгы-биле дайының далаалары каш улаа тергини эки күзөңгөш тур-ган. Судно эң аймаан, өзш-чөмни,

„АВА“ ДЕП РОМАНЫН ЧАМДЫК МААДЫРЛАРЫ

Максим Горькийн «Ава» деп романын аяк чыккыч мурунда...

Николаеваның болгаш Павел Власовтун өсүр-хөйрөлөрүнүн үлгери...

авазы революцияга сагыш-сетимдик ханында бердинки...

Француз хамааты. Алды Новгородтун депозит барган...

Карасева, чамыт чогаалдарын орап каап улуг дүрү-биле...

Москва умурашкан болгаш он душтуу мен дээр. 1899 чылда...

Владимир МАЛЮГИН. (Парлааттын медээлер агенттиги).

НИИТИНИН АЖЫГЛАЛЫНДА КИБЕРНЕТИКА

Азербайджандин Эртемлер академиясынын Кибернетика институтунун эртемден секретари Гусейн Алиевтин «Баку» мелүүнү...

Кибирнетиканын азыркы учурундагы абалы, анын өнүгүшү...

Ажыдаарынын идеяларын куудуу. Ук айтырыгын шиптирээрде...

Миндыг нарын байдал түлө АТС-те өсөт. Энергетика четкир...

Питиян хандыгындагы аял буруу миндыг чижек-хен...

рун билип алыр апар. Он башка ээлчек манаан үе төнүп каар...

Гусейн АЛИЕВ. Физика-математика эртемдеринин кандидаты.

Назы четпээннер-биле кижизидилге ажылы

Кызыл хоорунусокумунда болгаш райкоосулар орунунда назы четпээн уруулар херээ көөр комиссиялар...

тунган, олар хүлээнип алгаш урууларын кижизидилгенин талааны...

школаларында, 20-ини профтехучилдеде 4-түн школа-интернатта...

Биринчи мурунда чурум үрээ, кем-херек үлгүгө, эээди урууларын үчкөк аяп, оларын ажыдап...

Ужун беш чылдын мурунда Комсомольск хооранын түдүп эгелээ. Бу дүңгү Амурда-Комсомольск — алды уениң иби чус муң чурттакчылыгы болу хоорай-дыр. Дуун ол хоорай 35 харлаан.

БИРГИ ЧЕР ДЭЭШ

Июнь 10-да, субботада Кызыл хоорайга бот бөмбүүүн талааны-биле бирги чер дээш маргында...

Өөренири күзээрлерге

РЕСПУБЛИКАНЫН КЫЗЫЛДА НИИТИ БИЛГИРИ ОЧНО-ЗАОЧНО ШКОЛАЗЫ 1967—1968 өөредилге чылында 5—11 КЛАССТАРГА ӨӨРНИКЧИЛЕР ХУЛДЭЭ АЛЫРЫН ЧАРЛАП ТУР.

Редактор К. К. КУДАЖИ.

Казананта, Налбак-Белде Наварчылар дайгыршан. Хаавтырнымас чузун малдар Хаажылаан байлан чурум —

Чыгышчызы, кадарчызы Чымыш-ише чалдыны чок. Саган суу, ээди, дүгү Сөзөс сымнас элбик болчун —

Урууларын кем-херек үлгүгө биринчи мурунда чурум үрээ, кем-херек үлгүгө, эээди урууларын үчкөк аяп...

Тыва АССР-ин Министрлер Чөвүлелинин чанында назы четпээн уруулар херээ көөр комиссиянын харысааламгы секретары.

Хоорайга бирги чер дээш маргындагы ийги хуви июнь 11-де, шыгыар хуви «Сая» биле «Бээлд» командалары бот бөмбүүчүлүк болупту үнөөт. Оларын окуунун баштайгы чарты 2:0 саныг болуп, «Сая» командалыгын удуу-биле чыгарлаан.

Дус-Хөл — эмненир чүүлдерлиг хөл-дүр

Эмненир чүүлдерин аразында минералдыг суулар онзагай черин ээлээр, ннда амьдыралга ажыктыг микролементтер (демир, цез, марганец, йод, бром, мышьяк, кобальт болгаш өскөдөр-дээ) бар болур.

Тывада миндыг минералдыг суулардын бирөөзи Дус-Хөл болур. Кызылдан ол 42 километрге. Оон суу химиктин составынын талааны-биле (рапа) хлор-натрий, магний хевирге хамааржыр. Ол суунун бир литрияда 125-тен 141 грамм чедир йези-буру дустар бар. Микроэлементтерден халдуң сууда бром болгаш йод бар (чижеген сааарга, Дус-Хөлде 170 тонна кире бром бар).

уржуундан тывылбаан аарыглыг кижилерге чогулчалыг. Оон аңгы-да хөл суу болгаш малган перви системанын ажылы булдуган таварылгада эки дээштиг.

склерозту, чүрөк-дамыр аарыгларынын ажылы булдуган турда, чер шигээдери баксыраада, херрээренир аарыгына болгаш өскө-да чамдык аарыгларга мадаа эмненири таарышпас.

Малгашка олурарын болгаш хөл суунга эштирин бир хун ажыдыр аралаштырын сүмө-леп турар. Бир өсөө аарыг кижиле малгашка кирерге, оон чүрө дүргөдөр, тыныжы багымнар болза, малгашка олурарын соксадмыр эргекчөк чууга.

КИНО
ИЮНЬ 13-ТЕ
«НАЙПРАД»: «Зрес-тир сен, Анита» 10, 11.45, «Херен № 306» 1.45, «Өснө документ-биле» 3.45, 5.45, 7.45, 10 шактарда.

Тыва АССР-ин кезде ажыл-агый болгаш социал хандырылга министрстволарын коллективтери кезде ажыл-агый министрствозууну ажыдакчылар чораз, пенсиялар Иван ИВАНДАЕВИЧ ТОРЖУНУН